

А.Г. Салманов¹, І.Я. Коцюмбас², В.В. Трохимчук¹

¹ Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Київ, Україна

² Державний науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок, Львів, Україна

Єдиний світ — Єдине здоров'я

Реферат

У науково-практичному журналі «International Journal Antibiotics and Probiotics» («Міжнародний журнал антибіотики та пробіотики») будуть опубліковані статті фахівців у різних галузях, які висвітлюватимуть суть концепції «Єдине здоров'я», взаємозв'язок між здоров'ям тварин і людей, а також те, яким чином спільний багатопрофільний підхід може сприяти вирішенню глобальних проблем.

На початку XXI ст. нові зоонозні віруси і мультирезистентні бактерії здатні спричинити епідемію з великим рівнем летальності та міжнародну кризу. Уряди і науковці визнали, що необхідна співпраця лікарів, ветеринарних лікарів, фахівців у сфері охорони довкілля та інших спеціалістів, щоб запобігти зоонозним інфекціям та антимікробній резистентності або контролювати їх. Концепцію «Єдине здоров'я» було запропоновано для сприяння міжгалузевій співпраці. Цю концепцію схвалили міжнародні організації, які здійснюють контроль за зоонозними інфекціями, зокрема Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO), Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO) та Всесвітня організація з охорони здоров'я тварин (OIE). Фахівці з ветеринарної медицини запропонували враховувати в концепції «Єдине здоров'я» такі питання, як продовольча безпека, резистентність до антибіотиків, зміна клімату та взаємозв'язок між людьми і тваринами. Нині недостатньо знань і ресурсів, щоб запобігти появі епідемій у глобальному масштабі.

Ключові слова: концепція «Єдине здоров'я», антимікробна резистентність, медицина, ветеринарія, сільське господарство.

Посилання: Салманов А.Г., Коцюмбас І.Я., Трохимчук В.В. Єдиний світ — Єдине здоров'я. *International Journal of Antibiotics and Probiotics*. 2018 Mar; 2 (1):8-17. doi: <https://doi.org/10.31405/ijap.2-1.18.01>.

ВСТУП

У 1999 р. Товариством тропічної ветеринарної медицини (Society for Tropical Veterinary Medicine) та Асоціацією захворювань диких тварин (Wildlife Diseases Association) США було організовано низку тематичних конференцій під гаслом «Працювати разом для поліпшення здоров'я всього населення світу». Одна з конференцій відбулася у 2001 р. у м. Піланесберг (Південно-Африканська Республіка). На якій було обговорено взаємозв'язки між свійськими тваринами і дикою природою, контроль за захворюваннями, екологічно безпечне виробництво продовольства. Цю конференцію і прийняту на ній «Піланесбурзьку резолюцію»

(«Pilanesberg Resolution») вважають ключовими для розвитку концепції «Єдине здоров'я».

У 2004 р. Martin Alder із The Veterinary Record та Graham Easton з BMJ почали досліджувати, яким чином ветеринари та лікарі могли б співпрацювати із взаємною вигодою. Незважаючи на те, що об'єкти медицини і ветеринарної медицини різні, у цих галузях є багато спільних завдань. Такі захворювання, як синдром коров'ячого сказу (bovine spongiform encephalopathy), атипова пневмонія (SARS) та високопатогенний пташиний грип (HPAI H5N1), продемонстрували необхідність спільної діяльності ветеринарів та лікарів не лише на місцевому і національному рівнях, а і у глобальному масштабі. У листопаді

2005 р. було видано спільний випуск обох журналів під заголовком «Здоров'я людини і тварини: посилення взаємозв'язку», який містив статті на тему «Єдина медицина» (One medicine).

Приблизно в той самий час, коли The Veterinary Record та BMJ планували своє спільне видання в Лондоні, Товариство збереження дикої природи (WCS) у Нью-Йорку організувало конференцію, щоб наголосити на важливості значення захворювань диких тварин. На цій конференції було запропоновано гасло «Єдиний світ — єдине здоров'я» (One World — One Health), щоб підкреслити зв'язок між медициною та санітарним станом екосистеми, та зареєстровано 12 рекомендацій щодо застосування комплексного підходу до профілактики епідемічних захворювань і забезпечення цілісності екосистем (www.oneworldonehealth.org). Ці рекомендації відомі як Манхеттенські принципи (Manhattan Principles), які було схвалено на конференції, організованій Рокфеллерським університетом (The Rockefeller University) в Нью-Йорку. Ці ініціативи стали каталізатором для Roger Mahr, президента Американської асоціації ветеринарної медицини (AVMA), для розвитку концепції «Єдине здоров'я» та ширшої співпраці між ветеринарами та лікарями в США. У 2006 р. AVMA створили ініціативну робочу групу «Єдине здоров'я». У 2007 р. Американська медична асоціація схвалила резолюцію, яка закликала до розширення співпраці фахівців ветеринарної медицини та спеціалістів з охорони здоров'я людей. Термін «Єдине здоров'я» ввійшов до медичного і наукового лексикону. З того часу концепція «Єдине здоров'я» отримала світове визнання.

Окреслити рамки концепції «Єдине здоров'я» непросто. Ця концепція сприяє розвитку охорони здоров'я людей шляхом багатопрофільних досліджень і дій у контексті здоров'я всіх видів тварин. За визначенням ВООЗ, здоров'я — це стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не просто відсутність захворювань або фізичних недоліків (WHO, 1948).

One Health Initiative (www.onehealthinitiative.com) розглядає концепцію «Єдине здоров'я» як світову стратегію розширення міжгалузевої співпраці та обміну інформацією для охорони здоров'я людей, тварин і навколишнього середовища.

Контроль за інфекційними захворюваннями

У 2004 р. виникло занепокоєння, що зоонозне захворювання НРАІ H5N1 (пташиний грип),

може спричинити пандемію з високим рівнем летальності, який може перевищити 50 млн смертей унаслідок так званої іспанки (Spanish influenza) наприкінці Першої світової війни. Запровадження концепції «Єдине здоров'я» забезпечило міжнародні організації (FAO, OIE, ВООЗ та Світовий банк) засобами міжвідомчої та міжгалузевої співпраці щодо запобігання новим зоонозним захворюванням і дало змогу об'єднати зусилля міжнародних організацій та органів державної влади для пошуку рішень щодо загроз, спричинених високовірulentним штамом грипу.

У січні 2006 р. у Пекіні відбулася міжнародна конференція за участю міністрів, на якій було прийнято рішення про те, що китайський уряд, Європейська комісія і Світовий банк нададуть спонсорську допомогу країнам для боротьби з пташиним грипом. Спільні дії Європейського Союзу, США та ООН протягом п'яти років були спрямовані на контроль за пташиним грипом. Міжнародні конференції за участю міністрів було проведено в Бамако, Нью-Делі, Шарм-ель-Шейху і Ханой. У 2010 р. Світовий банк опублікував програму з контролю за пташиним грипом із застосуванням принципів концепції «Єдине здоров'я». За оцінками Світового банку, у 2005—2009 р. 4,3 млрд дол. США було витрачено на міжнародний контроль за НРАІ. Було визнано, що підхід «Єдине здоров'я» має ширше застосування. В жовтні 2008 р. FAO опублікувала програму зменшення ризиків інфекційних захворювань при взаємозв'язку між тваринами, людиною та екосистемою. Ця програма, розроблена FAO/OIE/WHO/UNICEF/Світовим банком та Системою ООН з координації дій щодо боротьби з грипом (UN System Influenza Coordination), стосувалася нових захворювань з можливими суттєвими транскордонними або соціально-економічними наслідками, які можуть виникнути внаслідок взаємозв'язку між тваринами, людиною та екосистемою. Було визнано, що в країнах, які розвиваються, програма може поширюватися на ендемічні зоонозні захворювання. Контроль і профілактика таких захворювань потребують тривалих інвестицій приватних та державних джерел.

Безпосередня загроза пандемії пташиного грипу нині зникла. Міжнародна координація за принципами концепції «Єдине здоров'я» активізувалася при пандемії грипу H1N1 у 2009 р. Цей вірус не був вірулентним вірусом грипу. Системи нагляду, створені тоді, нині виявили нові

штами пташиного грипу, які потенційно можуть спричинити широке поширення захворювання серед людей, але пандемії грипу вдасться запобігти завдяки концепції «Єдине здоров'я».

Також було приділено увагу та надано фінансову підтримку іншим програмам контролю за захворюваннями, зокрема щодо комплексного контролю і профілактики ендемічних зоонозних інфекцій у країнах, які розвиваються. Прикладом є комплексний контроль за забутими зоонозними захворюваннями в Африці (ICONZ). У п'ятирічному дослідницькому проекті, координованому Единбурзьким Університетом (University of Edinburgh) за фінансової підтримки ЄС, було вивчено кількість інтегрованих інтервенцій тварин у рамках контролю за забутими зоонозними захворюваннями. Особливостями цього проекту були інновації і залучення суспільства. Ветеринари застосовували анестезію перед хірургічним встановленням качкам супутникового передавача, щоб відстежити шляхи їх міграції та оцінити зоонозний потенціал вірусу Wellfleet Bay.

ICONZ залучив 21 учасника з європейських та африканських університетів і дослідницьких інститутів, які працюють над дослідженням випадків кластерів зоонозних захворювань у 7 африканських країнах (Марокко, Малі, Нігерія, Уганда, Танзанія, Мозамбік і Замбія). Необхідність програм контролю за зоонозними захворюваннями полягає в тому, щоб розглянути чинники охорони здоров'я як людей, так і тварин, разом з фінансовими та іншими вигодами для суспільства, що може сприяти участі державних організацій з охорони здоров'я у заходах, які були б малозатратними з точки зору сфери охорони здоров'я. Такі великі спільні проекти дають змогу ліквідувати прогалини в знаннях, особливо щодо забутих зоонозних захворювань, та забезпечити доказову базу для прийняття рішень на міжнародному, регіональному і національному рівнях у країнах, котрі розвиваються.

Наведені приклади стосуються зоонозних захворювань, які передаються від домашніх тварин, від яких отримують продовольчі продукти.

Глобальний контроль за сказом є прикладом проблеми, інтерес до якої відновився. У 2011 р. було підписано протокол про наміри для сприяння співпраці між Всесвітньою асоціацією ветеринарії дрібних тварин (World Small Animal Veterinary Association (WSAVA)) та OIE. У листопаді 2013 р. ці організації провели симпозиум

на тему «Єдине здоров'я»: ризики сказу та інших захворювань від бродячих собак». На цій зустрічі було наголошено на співпраці між державою та приватними організаціями для запровадження належної профілактики і методів контролю за сказом. Разом з основними донорськими організаціями OIE заснувала регіональний банк вакцини для боротьби зі сказом.

Комітет WSAVA зосередився на проблемі сказу. Минулого року розпочато кампанію щодо використання собачих нашійників і браслетів як частину програми контролю в Африці. WSAVA також підтримує «Місію "Сказ"» — проект, регламентований світовими ветеринарними організаціями, щоб усунути захворювання в деяких регіонах Індії. Світове об'єднання з контролю сказу (Global Alliance for Rabies Control) створило компанії-партнери для профілактики сказу — групу, до складу якої входять усі міжнародні організації, залучені до контролю сказу.

Визначення терміну «єдине здоров'я»

Під терміном «єдине здоров'я» розуміють спільні дії великої кількості медичних фахівців, а також відповідних галузей та установ на місцевому, державному і міжнародному рівнях, щоб забезпечити відповідні санітарно-гігієнічні умови для людей, домашніх тварин, дикої природи, рослин і навколишнього середовища (Комісія «Єдине здоров'я»).

За визначенням FAO, «єдине здоров'я» означає спільний міжнародний міжгалузевий механізм, який висвітлює загрози та зменшує ризик інфекційних захворювань при взаємозв'язку між тваринами, людиною та екосистемою.

OIE розуміє концепцію «єдиного здоров'я» як спосіб висвітлення на глобальному рівні проблем охорони здоров'я тварин і людей. Така співпраця не має обмежуватися лише міжнародним рівнем, це нова і фундаментальна парадигма на національному рівні.

Всесвітня мережа «Єдине здоров'я» вважає своєю метою поліпшення здоров'я і добробуту шляхом запобігання ризикам і мінімізації наслідків кризи, котра виникає внаслідок взаємозв'язку між людиною, тваринами і різними середовищами.

Комітет «Єдине здоров'я» WSAVA відзначає, що концепція «Єдине здоров'я», або «Єдина медицина», передбачає об'єднання фахівців у галузі охорони здоров'я людей та ветеринарної медицини для запровадження спільних заходів у клінічній практиці для контролю за захворюван-

нями, освіти і проведення наукових досліджень патогенезу захворювань, діагнозу, лікування та щеплень. Концепцією також передбачено вивчення впливу змін довкілля (зокрема його санітарно-гігієнічний стан), наприклад, глобального потепління, на популяції людей і тварин.

One Health Initiative вважає, що підходи, які містяться в концепції «Єдине здоров'я», сприятимуть розширенню міжгалузевої співпраці та обміну інформацією щодо різних аспектів охорони здоров'я людей, тварин і довкілля.

Наведені програми за сферою дії є міжнародними і спрямовані на зоонозні захворювання, але в рамках концепції «Єдине здоров'я» також проводиться інша діяльність з різним масштабом застосування. Декілька років тому існувало багато тем, які вважали не пов'язаними з підходами, передбаченими концепцією «Єдине здоров'я». Нині їх розглядають як такі, що сприяють розвитку охорони здоров'я в ширшому контексті. Наприклад, використання собак для виявлення ранньої стадії раку в людей та як індикаторів метаболічної кризи.

Наукові дослідження та фінансування

Наукові дослідження мають важливе значення для встановлення найефективніших способів поліпшення охорони здоров'я. Оскільки фінансують переважно дослідження захворювань, спричинених специфічним патогеном, багатьом компаніям-спонсорам спочатку складно визначити ефективні способи підтримки міжгалузевого характеру діяльності в рамках концепції «Єдине здоров'я». Наприклад, більшість фінансування було спрямовано на дослідження загрози пандемії H5N1, зокрема молекулярної характеристики вірусу і патогенезу. Компанії-спонсори також мають проблему з тим, що кошти, окрім зібраних у період кризи, рідко можна швидко переспрямувати.

Ефективні дії ЄС, Американської організації міжнародного розвитку (USAID) та Департаменту міжнародного розвитку (DFID) у Великій Британії продемонстрували, що проекти у межах концепції «Єдине здоров'я» можуть отримувати фінансову підтримку. Так, ЄС фінансував проекти, такі як ICONZ і USAID, запровадив програму запобігання загрози новій пандемії. Програмою передбачено 4 проекти (передбачити, попередити, встановити та відреагувати) з технічною підтримкою Центрів з контролю і профілактики захворювань (CDC, США). Така глобальна програма ґрунтується

на досвіді секторів охорони здоров'я людей і тварин, щоб забезпечити можливості на регіональному, державному і місцевому рівнях для раннього виявлення захворювання, його діагностування на підставі лабораторних даних, швидкого реагування і стримування поширення захворювання, а також для зменшення ризиків. Це передбачає зосередження на виявленні зоонозних захворювань при взаємозв'язку між людиною і дикою природою. Спеціальна діяльність передбачає: посилення нагляду і лабораторних можливостей для моніторингу диких тварин і людей, які контактують з дикою природою, щодо виявлення нових патогенів, які можуть створити серйозну загрозу для здоров'я населення; характерні людські та екологічні чинники, що стимулюють передачу захворювання від тварин до людей; посилення та оптимізація моделей для передбачення появи захворювання і використання такої інформації для поліпшення нагляду; за потреби — забезпечення заходів реагування на спалах захворювання.

У Великій Британії Науковий комітет біотехнологій і біологічних наук (BBSRC) здійснює підтримку деяких видів міжнародної діяльності, зокрема Всесвітньої мережі Європейського проекту STAR-IDAZ (Global Strategic Alliances for the Coordination of Research on the Major Infectious Diseases of Animals and Zoonoses) та проектів, які фінансують спільно з Національним науковим фондом США (National Science Foundation). Прикладом такого фінансування є оголошений BBSRC разом з DFID, Науковим економіко-соціальним комітетом (Economic and Social Research Council), Медичною дослідницькою радою (Medical Research Council) і Національною радою досліджень довкілля (National Environment Research Council) конкурс пропозицій наукових досліджень у рамках програми «Зоонозні захворювання та нові системи тваринництва».

Що стосується приватних фондів, то у Великій Британії Wellcome Trust фінансує два проекти в рамках концепції «Єдине здоров'я» в Африці. В США фонд Bill and Melinda Gates Foundation у березні 2013 р. запропонував фінансування в рамках програми «Глобальні завдання глобальної охорони здоров'я» (Grand Challenges in Global Health).

Освіта для студентів, фахівців та населення

Концепція «Єдине здоров'я» для розвитку міжгалузевої співпраці потребує освічених кадрів, які ознайомлені з її принципами і засто-

суванням щоб досягти успішних результатів. Передбачена освіта для тих, хто вже працює у відповідній професійній сфері, та студентів, які здобувають професійну кваліфікацію. Щоб ознайомити кваліфікованих фахівців з підходами концепції «Єдине здоров'я», проведено багато міжнародних, регіональних і національних конференцій, симпозіумів і майстер-класів, зокрема два міжнародних конгреси — в Австралії (2011) і Таїланді (2013). У них взяли участь декілька сотень кваліфікованих фахівців. Третій міжнародний конгрес відбувся у 2015 р. в Амстердамі. На конференціях наголошено на участі комітетів «Єдине здоров'я» в контролі і профілактиці нових захворювань та пандемії. Заснування комітетів «Єдине здоров'я» в межах міжнародних організацій, наприклад, WSAVA, і національних організацій, таких як AVMA, дало змогу ознайомити з концепцією ширшу аудиторію. Включення «Єдине здоров'я» до програм зустрічей на державному рівні дало змогу зацікавленим сторонам обговорити теми щодо тварин і екзотичних видів.

Antigone та OH-NEXTGEN (One Health Next Scientific Generation) — програми, які фінансуються ЄС для відвідування коротких курсів з метою ознайомлення з концепцією «Єдине здоров'я». Antigone — це акронім від передбачення (ANTicipating) глобального спалаху нових епідемій. OH-NEXTGEN — націлена на наступне наукове покоління в регіонах Сахель і Магриб. ADVANZ — ще одна програма ЄС, яка надає відомості про зоонозні захворювання для тих, хто уповноважений приймати рішення, та місцевих засобів масової інформації в країнах з низьким рівнем ресурсів, переважно в Африці.

Департамент сільського господарства (USDA) і багато державних організацій у США фінансують курси з навчання невідкладним діям з реагування відповідно до принципів концепції «Єдине здоров'я». Наприклад, USDA надали підтримку Державному університетові Айови (Iowa State University) на розробку курсів для фахівців ветеринарної медицини через Центр продовольчої безпеки і охорони здоров'я. Університет Флориди проводить сертифіковану підготовку для кваліфікованих фахівців у рамках концепції «Єдине здоров'я».

OIE була першою організацією, яка визнала, що розуміння принципів концепції «Єдине здоров'я» має бути основоположним при підготовці ветеринарів. З 2009 р. вона організувала три всесвітні конференції, на яких пояснювало-

ся, яким чином змінити навчальну програму на ветеринарних факультетах, щоб ознайомити зі змінюваними моделями світової торгівлі та передачі захворювань. У вересні 2013 р. OIE опублікувала директиви для основної навчальної програми, в якій, зокрема, має бути передбачене знайомство з концепцією «Єдине здоров'я».

У 2011 р. Асоціація американських ветеринарних коледжів опублікувала стратегічний план підготовки з ветеринарної медицини в XXI ст. Рекомендовано, щоб усі студенти ветеринарних факультетів проходили підготовку з трьох основних дисциплін до закінчення навчального закладу: клінічну підготовку з одного виду або більшої кількості дисциплін; підготовку у рамках концепції «Єдине здоров'я», підвищення професійної кваліфікації.

У північноамериканських ветеринарних навчальних закладах підготовку студентів за другою кваліфікацією — «Єдине здоров'я» було висвітлено за допомогою різних способів. Більшість закладів навчають принципам «Єдине здоров'я» на молодших курсах шляхом інтеграції в різні дисципліни під час факультативної підготовки на клінічному етапі навчання студентів. Для студентів, які зацікавилися концепцією «Єдине здоров'я», було розроблено проміжні програми підготовки магістра з охорони здоров'я (ступінь MPH). У галузі медицини людини дехто розглядає концепцію «Єдине здоров'я» як таку, котра потрібна насамперед фахівцям з ветеринарної медицини, і висловлюють сумніви щодо мотивів включення циклів навчання з цього питання у підготовку студентів вищих медичних навчальних закладів.

Студенти факультету ветеринарної медицини Каліфорнійського університету відкрили клуби «Єдине здоров'я» (One Health clubs). У цих клубах лектори знайомлять слухачів з темами, пов'язаними з концепцією «Єдине здоров'я», проводять майстер-класи та міжнародну діяльність.

Ступінь кандидата наук з «Єдиного здоров'я» можна здобути в Університеті Флориди. Вважається, що ступінь кандидата наук — єдиний, який нині можуть отримати науковці з питань, які стосуються концепції «Єдине здоров'я», але декілька університетів, зокрема Королівський ветеринарний коледж у Лондоні та Королівський факультет ветеринарної підготовки Единбургського університету пропонують ступінь магістра з «Єдине здоров'я».

Нині у США бракує фахівців із середньою спеціальною освітою (середній медичний пер-

сонал), які б пройшли підготовку щодо підходу «Єдине здоров'я», щоб забезпечити підтримку медичним фахівцям у сфері охорони здоров'я людей, гігієни довкілля і ветеринарної медицини. Згідно з результатами дослідження щодо ситуації з кадрами у ветеринарній медицині Національної академії наук (National Academy of Sciences Veterinary Workforce Study) ветеринарні послуги необхідні в сільській місцевості, але часто місцеві громади не можуть фінансово забезпечити повну ставку ветеринара для домашніх тварин, від яких отримують продукти харчування, що спричиняє проблеми з доглядом за тваринами та контролем за захворюваннями тварин.

Центр екзотичних та зоонозних захворювань Техаського університету А&М забезпечує програми підготовки середнього медичного персоналу в рамках концепції «Єдине здоров'я». Центр також пропонує загальні курси ознайомлення з принципами концепції «Єдине здоров'я» для старшокласників шкіл у декількох штатах США.

Декілька закладів надають освітні матеріали для населення, такі як вісник, виданий National Parks Service в США, та відео FAO для тваринників у Африці (www.youtube.com/watch?v=RFtilUyJpz0&list=PLB58F4D829B7883FD). Проте в цілому прихильники концепції «Єдине здоров'я» зосереджені на підготовці фахівців і студентів.

Необхідність програми дій

Фахівці з людської та ветеринарної медицини, а також фахівці з диких тварин та з довкілля висловлюють занепокоєння щодо ефективного впровадження концепції «Єдине здоров'я» в Україні у зв'язку з проведенням медичної реформи в країні. Недавня стрімка поява цієї концепції привернула увагу аналітиків політики охорони здоров'я, соціологів та фахівців з гуманітарних наук, які також висловили подібне занепокоєння.

Загальноновизнано потенціал концепції «Єдине здоров'я» для посилення колективних дій у всіх галузях. Багато фахівців припускають, що сприйняття цієї концепції ускладнене як через порушення регулювання охорони здоров'я на глобальному рівні, так і недоліками у роз'ясненні програми дій «Єдине здоров'я». У публікації Angela Cassidy з Королівського коледжу Лондона (King's College London) проаналізувала можливі наслідки різних визначень поняття «єдине здоров'я». Вона наводить дефініцію One Health Initiative як приклад визначення в широкому

сенсі, яке передбачає загальну ідею співпраці та конвергенції, але не пов'язане зі специфікою того, як це має відбуватися.

Різне трактування терміну «єдине здоров'я» — основний недолік, який призводить до суперечок між прихильниками різних підходів. Запровадження терміну міжнародними організаціями дало змогу оцінити загрозу пташиного грипу, оскільки це відповідає їх зобов'язанням, а також зменшує напруження в міжвідомчих відносинах. «Єдине здоров'я» є достатньо чітко визначеною концепцією для роз'яснення основних понять у всіх спеціалізованих галузях, але досить гнучкою, щоб дозволити численні тлумачення концепції.

Відомі вчені Мейсер та його колеги (2011) оцінили запровадження концепції «Єдине здоров'я» у Швейцарії шляхом опитування 16 основних експертів швейцарської системи охорони здоров'я, більшість з яких не були фахівцями з ветеринарної медицини. Вони дійшли висновку, що ця концепція може допомогти лідерам у пошуку рішень. При проведенні дослідження в Африці зафіксували подібні результати. Аналогічне опитування було проведено серед наукових співробітників у Великій Британії.

Багато фахівців розглядають концепцію «Єдине здоров'я» як можливість здобути великий дослідницький грант та співпрацювати з фахівцями з інших галузей. Дехто вважає цю концепцію корисним способом створення нового образу або реклами роботи, яку вони вже виконують, для здобуття підтримки, але не розглядає концепцію «Єдине здоров'я» як таку, що дасть нові дослідницькі ідеї або сприятиме ширшій співпраці. Відомо, що багато науковців відчували незручності через прийняття такого підходу, але визнавали необхідність дійсного амбіційного академічного середовища.

Міжгалузєва співпраця лежить в основі концепції «Єдине здоров'я», проте діяльність, спрямована на реалізацію її підходів, за винятком пташиного грипу, стосується переважно ветеринарної медицини й охорони тварин. Незалежно від підтримки різними медичними організаціями згідно з даними на веб-сайті «One Health Initiative», медичну допомогу в рамках концепції «Єдине здоров'я» переважно надавали фізичним особам, які тісно контактували з тваринним середовищем. Дехто з медичних фахівців розглядає концепцію «Єдине здоров'я» як «захоплення території» ветеринарною медициною.

У галузі охорони здоров'я людей як в Україні, так і за кордоном, є ті, хто розглядає підхо-

ди концепції «Єдине здоров'я» як сферу, яку насамперед відстоюють фахівці з ветеринарної медицини, та висловлюють сумніви щодо мотивів. Досвід свідчить, що реакція осіб, які працюють у сфері охорони здоров'я, різна.

Незважаючи на складність визначення спільної програми дій «Єдине здоров'я» для ветеринарії, медицини, сільського господарства, екології, байдужість деякого з потенційних партнерів, необхідно невідкладно розпочати роботу в цьому напрямі. Всеукраїнська асоціація інфекційного контролю та антимікробної резистентності вважає, що нові захворювання, продовольча безпека і зміна клімату належать до першочергових завдань у майбутній програмі дій у рамках концепції «Єдине здоров'я». На тристоронній зустрічі в Мексиці (FAO/OIE/WHO) було розглянуто перелік актуальних завдань.

Послідовники продовольчої безпеки відстоюють міжгалузеву співпрацю. Замість того щоб змагатися за ресурси, необхідна взаємна підтримка відповідної програми дій.

Визначення витрат і переваг

Робоча група в Stone Mountain, яка проводила аналіз того, чи підхід «Єдине здоров'я» є цінним для захисту від захворювань та їх контролю, дійшла висновку, що ретельний облік витрат, як короткотривалих, так і довготривалих, є необхідним, щоб показати економічні переваги підходу «Єдине здоров'я». Слід проаналізувати висновки щодо проектів, які отримали фінансування, наприклад ICONZ, з точки зору економічної і соціальної ефективності підходу «Єдине здоров'я» для контролю та профілактики захворювань і збереження довкілля. Концепція «Єдине здоров'я» має бути визнана як інструмент підвищення вартості контролю і дослідження захворювань.

Важливе значення концепції «Єдине здоров'я»

Передумовою розробки стратегії заходів щодо реалізації принципів концепції «Єдине здоров'я» 10 років тому було припущення, що інфекційні захворювання можна стримувати з прогресом цивілізації в XXI ст. Засоби масової інформації демонстрували інтерес до нових захворювань — SARS і HPAI H5N1 та інших, наприклад, коронавірусу близькосхідного респіраторного синдрому (Middle East respiratory syndrome coronavirus (MERS-CoV)), і мало зацікавленості — до концепції «Єдине здоров'я».

Пошук джерел літератури та інтернет-пошук не забезпечили достатньо даних для огляду щодо оцінки сприйняття концепції «Єдине здоров'я» суспільством. Чому ця концепція мало відома суспільству? Невже це менш важливо, ніж зміна клімату? Це спричинене недоліками у роз'ясненні програми дій «Єдине здоров'я».

Як можна виправити існуючу ситуацію? Визнаючи масштаб і багатопрофільний характер концепції «Єдине здоров'я», її активісти не поспішали створити професійну асоціацію (з виданням вісника). Чи має бути таке зволікання? Тристороння група FAO/OIE/WHO працює над контролем зоонозних захворювань у рамках концепції «Єдине здоров'я». Це важливо і заслуговує схвалення, але суть концепції ширша, що потребує прибічників у зазначених організаціях. Комісія «Єдине здоров'я» в США може надати модель, нині це державна організація, яка, щоб бути ефективною, має залучити більше представників різних галузей до свого складу і в перспективі розширити міжнародне співробітництво. Можливо, потрібно створити міжнародну структуру, подібну до Міжнародної групи експертів зі зміни клімату, щоб проводити аналіз з метою підтвердити важливе значення концепції «Єдине здоров'я».

Основне питання в рамках цього огляду — чи відтворює концепція «Єдине здоров'я» короткотривалу реакцію на спалах нових захворювань, які загрожують перетворитися на пандемію на початку XXI ст., або зміну парадигми, що сприятиме активнішій орієнтації на міжгалузеву діяльність для захисту та задоволення потреб суспільства.

Появу концепції «Єдине здоров'я» можна розглядати не лише як наслідок активного відстоювання, а і як конвергенцію низки асоціацій, спеціальних заходів і відповідних програм дій. Постає питання, чи триватиме така конвергенція. Якщо ні, то майбутнє концепції «Єдине здоров'я» непередбачуване. Після появи MERS-CoV і нових мутацій вірусу пташиного грипу, які потребували нагляду, інших вірусів, які б загрозували пандемією, не було. Спостерігається зменшення нагляду за грипом у диких птахів у США, а конвергенція, на яку посилаються відомі вчені, може насправді бути недоліком.

Існують декілька «мега-проблем», зокрема поява нових захворювань, резистентність до антибіотиків, зміна клімату і збереження дикої природи, при вирішенні яких застосування

принципів концепції «Єдине здоров'я» може бути цінним та вирішальним. З ростом населення, яке, за розрахунками експертів, становитиме близько 9 млрд у 2050 р., актуальною стане проблема продовольчої безпеки.

На сьогодні є актуальним останній пункт Манхеттенських принципів: «Жодна галузь або сектор суспільства не має досить знань і ресурсів, щоб запобігти появі або повторенню захворювань у нинішньому глобалізованому світі. Жодна нація не може змінити приклади втрати середовища проживання та міру, в якій це підриває здоров'я людей і тварин. Лише шляхом руйнування бар'єрів між відомствами, фізичними особами, галузями і секторами ми можемо розпочати інновацію та здобути необхідний досвід, щоб подолати багато серйозних викликів щодо здоров'я людей, домашніх тварин і дикої природи, цілісності екосистем. Вирішення сьогоденних загроз і завтрашніх проблем не може відбуватися без учорашніх підходів. Ми живемо в еру «єдиного світу, єдиного здоров'я» (One

World, One Health) і маємо знаходити гнучкі, далекосяжні та багатосторонні рішення проблем, які, без сумніву становлять загрозу».

Концепція «Єдине здоров'я» надає фахівцям у галузі медицини та ветеринарії можливість вирішувати проблеми XXI ст., про що йдеться в Манхеттенських принципах. Тривалі заходи реагування фахівцями у галузі медицини та ветеринарії з дотриманням принципів та відстоюванням концепції «Єдине здоров'я» — це безпомилковий показник для майбутнього їх професій.

Протягом найближчих років стане відомо: є концепція «Єдине здоров'я» зміною парадигми чи успішною, але нетривалою реакцією на спалах небезпечних вірусних та бактеріальних захворювань, антибіотикорезистентність їх збудників, від яких страждає світ на початку XXI ст. Нині не час задовольнятися досягненнями минулого. Людина — не найсильніший вид, який вижив, і не найбільш розвинутий, хоча він найкраще піддається змінам (на думку Чарльза Дарвіна).

Подяка

Автори висловлюють подяку Всеукраїнській асоціації інфекційного контролю та антимікробної резистентності за надання матеріалу для підготовки цієї статті.

Конфлікт інтересів

Конфлікт інтересів відсутній. Роботу виконано в рамках науково-пошукової теми кафедри мікробіології, епідеміології та інфекційного контролю Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика.

ЕДИНЫЙ МИР — ЕДИНОЕ ЗДОРОВЬЕ

А.Г. Салманов¹, И.Я. Коцюмбас², В.В. Трохимчук¹

¹ Национальная медицинская академия последипломного образования имени П.Л. Шупика, Киев, Украина

² Государственный научно-исследовательский контрольный институт ветеринарных препаратов и кормовых добавок, Львов, Украина

Реферат

В научно-практическом журнале «International Journal Antibiotics and Probiotics» («Международный журнал антибиотиков и пробиотиков») будут опубликованы статьи специалистов в разных отраслях, которые будут освещать суть концепции «Единое здоровье», взаимосвязь между здоровьем животных и людей, а также то, каким образом общий многопрофильный подход может способствовать решению глобальных проблем.

В начале XXI ст. новые зоонозные вирусы и мультирезистентные бактерии способны вызвать эпидемию с высоким уровнем летальности и международный кризис. Правительства и ученые признали, что необходимо сотрудничество врачей, ветеринарных врачей, специалистов в области охраны окружающей среды и других специалистов, чтобы предотвратить зоонозные инфекции и резистентность к антибиотикам или контролировать их. Концепция «Единое здоровье» была предложена для содействия межотраслевому сотрудничеству. Эту концепцию одобрили международные организации, которые осуществляют контроль за зоонозными инфекциями, в частности Продовольственная

и сельскохозяйственная организация ООН (FAO), Всемирная организация здравоохранения (WHO) и Всемирная организация по охране здоровья животных (OIE). Специалисты по ветеринарной медицине предложили учитывать в концепции «Единое здоровье» такие вопросы, как продовольственная безопасность, антимикробная резистентность, изменение климата и взаимосвязь между людьми и животными. В настоящее время недостаточно знаний и ресурсов, чтобы предотвратить появление эпидемий в глобальном масштабе.

Ключевые слова: концепция «Единое здоровье», антимикробная резистентность, медицина, ветеринария, сельское хозяйство.

ONE WORLD — ONE HEALTH

A.G. Salmanov¹, I.Ya. Kotsyumbas², V. V. Trokhymchuk¹

¹ Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education, Kyiv, Ukraine

² State Scientific and Research Control Institute of Veterinary Medicinal Products and Feed Additives, Lviv, Ukraine

Summary

The «One Health» concept is gathering momentum and over the next years, International Journal Antibiotics and Probiotics will be publishing a series of articles to help encourage that process. Written by specialists in a range of fields, the articles will consider the meaning of One Health, the interactions between animal and human health and how a collaborative and interdisciplinary approach could help to solve emerging global problems. Governments and scientists worldwide recognised that greater interdisciplinary collaboration was required to prevent and control zoonoses and antimicrobial resistance, and that such collaboration should include not only physicians and veterinarians, but also wildlife specialists, including environmentalists, among others. The expression One Health was proposed as a concept to foster such interdisciplinary collaboration. It has been adopted with great enthusiasm by the veterinary profession and by the international agencies charged with control of zoonoses, most notably the Food and Agriculture Organization (FAO), the World Health Organization (WHO), and the World Organization for Animal Health (OIE). Worldwide, the veterinary profession has promoted the concept of One Health to address such issues as food. It is clear that no one discipline or sector of society has enough knowledge and resources to prevent the emergence or resurgence of diseases in today's globalised world.

Key words: «One Health» approach, antimicrobial resistance, medicine, veterinary, agriculture.

Citation: Salmanov AG, Kotsyumbas IYa, Trokhymchuk VV. One World — One Health. *International Journal of Antibiotics and Probiotics*. 2018 Mar; 2 (1):8-17. doi: <https://doi.org/10.31405/ijap.2-1.18.01> [In Ukrainian].

Адреса для листування

Салманов Айдин Гурбанович
Кафедра мікробіології, епідеміології та інфекційного контролю Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика
вул. Дорогожицька, 9
04112, Україна, м. Київ
Тел./факс + 38 (044) 205-49-67
E-mail: mozsago@gmail.com

Інформація про авторів

Салманов А.Г. — д. мед. н., професор, завідувач кафедри мікробіології, епідеміології та інфекційного контролю Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Київ, Україна
E-mail: mozsago@gmail.com

Коцюмбас І.Я. — д. вет. н., професор, академік НААН України, директор Державного науково-дослідного контрольного інституту ветеринарних препаратів та кормових добавок, Львів, Україна
E-mail: dir@scivp.lviv.ua

Трохимчук В.В. — д. фарм. н., професор, заслужений працівник освіти України, декан медико-профілактичного та фармацевтичного факультету Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Київ, Україна
E-mail: decanmpp@ukr.net

Address for correspondence

Aidyn Salmanov
Department of Microbiology, Epidemiology and Infection Control of Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education
Str. Dorohozhytska 9
04112, Ukraine, Kyiv
Tel./fax +38 (044) 205-49-67
E-mail: mozsago@gmail.com

About the authors

Aidyn Salmanov — MD, Professor, Head of the Department of Microbiology, Epidemiology and Infection Control of Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education, Kyiv, Ukraine
E-mail: mozsago@gmail.com

Igor Kotsyumbas — Doctor of Veterinary Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Director of State Scientific and Research Control Institute of Veterinary Medicinal Products and Feed Additives, Lviv, Ukraine
E-mail: dir@scivp.lviv.ua

Viktor Trokhymchuk — Dr. Sc. (Pharmacy), Full Professor, Honoured Worker of Education of Ukraine, Dean of Medical and Prophylactic, Pharmaceutical Faculty (MPPF) of Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education, Kyiv, Ukraine
E-mail: decanmpp@ukr.net

Стаття надійшла 10.02.2018 р.
Прийнята до друку 3.03.2018 р.

Received 10.02.2018
Accepted 3.03.2018